

POHLAVNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ SEXUAL ABUSE OF CHILDREN

Stolín Martin

Policejní prezidium Praha

Summary

The crime of sexual abuse of children is an odious action of the offender who is lead to this behaviour by a lot of motives. The recognition of behaviour and conduct of the offender before perpetration of the action, in its course and after the action is a task of the police executive who, with the help of typology, creates the offender's criminal profile that helps the police to arrest a specific person.

Key words: offender's criminal profile - paedophile, abuser - authorities active in prosecution - sexual abuse - murder - victimization - modus operandi

Souhrn

Trestný čin pohlavního zneužívání dětí je ohavným skutkem pachatele, kterého k tomuto jednání vede mnoho motivů. Poznat jednání a chování tohoto pachatele před spácháním činu, v jeho průběhu a po trestném činu je úkolem policejního rady, který za pomoci typologie vytváří kriminální profil pachatele, jenž napomáhá přivést policii k zadržení konkrétní osoby.

Klíčová slova: kriminální profil pachatele - pedofil, zneužívač - orgány činné v trestním řízení - sexuální zneužívání - vražda - viktimize - modus operandi

Pohlavní zneužívání dětí je obecně považováno za ohavný čin. Většina dospělých shledává, že lze jen krajně obtížně porozumět etiologii a praxi pohlavního zneužívání dětí, a má tak sklon pohlížet na ty, kteří poškozují děti, jako na jednoduše „perverzní“ nebo duševně nemocné. Především ale, jak by mohl duševně zdravý člověk znásilnit dítě? V poslední době se uvažovalo, že pohlavní zneužívání je mnohem obvyklejší, než by si člověk pomyslel.

Existují naneštěstí dospělí, kteří považují dítě za sexuální objekt, který si podle toho zasluží být využit. Pro lidi s takovýmto úsudkem není nic špatného na sexuálním útoku vůči dítěti. Ve skutečnosti mnoho pachatelů zneužívání dětí zjevně věří, že děti usilují o sex s dospělými – což je zajímavá racionalizace negující osobní odpovědnost dospělého. Z tohoto hlediska je dítě příčinou, primárním hybatelem; pachatel je obětí.

DEFINICE POJMŮ

Existuje několik úrovní definic pojmů *pedofil* a *zneužívač dětí* – tyto dva pojmy zde užíváme promiscue. Jedna prostá definice tvrdí, že zneu-

žívač dětí je osoba dospělého věku, která se angažuje jakýmkoli typem sexuální aktivity s jedinci právně definovanými jako děti. Přesnější a tedy užitečnější definice by měla zahrnovat takové podrobnosti o pachatelích jako jejich typický věk, pohlaví jejich obětí a jejich zvláštní sexuální chování. Shora zmíněná definice postrádá informace, které by ji učinily užitečnou pro orgány činné v trestním řízení, které chtějí porozumět dynamice pachatele nebo chování, které pachatel manifestuje alespoň v prvních minutách vyšetřování. Orgány činné v trestním řízení, které takové případy vyšetřují, potřebují komplexnější definici. Pro orgány činné v trestním řízení je pachatel zneužívání dětí prostě jedincem, který se zabývá „ilegálními sexuálními aktivitami s dětmi“. Tato definice je však příliš široká, aby měla význam pro policejního radu, který vytváří kriminální profil pachatele zneužívání dětí.

Doslovný význam slova *pedofil* je „milovník dětí“. Pedofil má sexuální zájem o děti, jenž se manifestuje viktimizací, která se může pohybovat v rozpětí od mazlení k zraňování a vraždě. Ne všichni pedofilové si

přejí poškodit dítě, někteří pouze touží po mazlení a objímání, aby jim ukázali „lásku“. Druhý extrém představují sadističtí pedofilové, kteří dosahují sexuálního uspokojení pouze usmrcením zajatého dítěte.

Kombinace přitažlivosti dětí pro pedofily, širokého rozpětí jejich jednání a rozmanitosti chování činí rehabilitaci těchto pachatelů extrémně obtížnou, ne-li nemožnou. To je problém jdoucí za hranice tohoto článku; naším cílem je v této stati poskytnout užitečné informace těm, kteří musejí vyšetřovat jejich delikty.

Prvním krokem policejního rady, který vede vyšetřování pohlavního zneužívání, je akceptovat definici pedofilie jako perverzní lásky k dětem nebo, jak ji definuje (2), „činů nebo fantazií zabývajících se pohlavními aktivitami s prepubertálními dětmi jakožto opakovaně preferovanou nebo výlučnou metodou dosažení pohlavního vzrušení.“ Toto je klasická definice, která specifikuje zahrnutou činnost, věk oběti a trvání poruchy, která je opakovaná nebo výlučná. Podtypem pedofila je – *hebefil*, který preferuje děti, jež dosáhly puberty. Tato preference může naznačovat typ útočníka vůči dětem, který činí rozdíly při výběru oběti založené výlučně na věku. To se může jevit jako nicotný detail, ale při vyšetřování konkrétního případu se i nejmenší detail může ukázat jako zásadní pro úspěšné řešení skládačky střípků, která vede k odhalení a usvědčení zprvu neznámého pachatele.

Dodatečnou informací při vyšetřování případů pohlavního zneužívání dětí, která často mylí detektivy, je pohlaví pachatele a pohlaví dětské oběti, pokud je zvažován problém homosexuality/heterosexuality. Představte si tento scénář. Policie jde do domu, aby zadržela muže, protože je podezřelý ze zneužívání několika mladých chlapců, o němž je přesvědčena, že musí být homosexuální, ale když dorazí k němu domů, zjistí, že je ženatý a má několik dětí. Tento pachatel se pravděpodobně bude sám definovat jako heterosexuál; nikdy se nepovažoval za homosexuála a na sex s dospělým mužem pohlíží jako na něco odporného. Jinou možností je, že je gay nebo bisexuál a je v heterosexuálním manželství z množství nejružnějších důvodů. Skutečnost přítomnosti dětské mužské oběti neznamená automaticky, že pachatel je mužský homosexuál. Kupříkladu případ Johna Gacyho, který v Chicagu pohlavně obtěžoval a zavraždil 33 mladých mužů. Gacy se nepovažoval za gaye a trápil se tím, když mu to bylo naznačeno. Více

akceptoval pojem bisexuál. V každém případě by bylo bývalo vyšetřování Gacyho případu velmi zpožděno, kdyby se zaměřovalo výlučně na homosexuální podezřelé.

Dříve, než se seznámíme s aktuální typologií pedofilů, z nichž většina jsou muži, měli bychom přijmout fakt, že jsou známy i případy, kdy i ženy mohou být zneužívačkami dětí. Když však spáchá tento zločin žena, je sklon ze strany médií a soudu věnovat tomuto případu málo pozornosti. Ženy, které viktimizují děti, též méně přitahují zlobu ze strany rodičů obětí než pachatelé – muži. Někteří mohou dokonce prominout dospělé ženě pohlavní styk s adolescentním chlapcem jako „rituál zaučení“ pro chlapce.

Pachatelé pohlavního zneužívání stejně jako ti, kteří spáchají trestný čin znásilnění a sérioví vrazi, se navzájem liší v motivaci, aktivitách apod. a informace o těchto rozdílech jsou pro vývoj kriminálního profilu zaměřeného k zadržení pachatele neocenitelné.

TYPOLOGIE PEDOFILŮ

V minulosti byli pohlavní zneužívatelé kategorizováni na „situační“ a „preferenční“ a v rámci této typologie se posléze vyčlenili subtypy s odlišnými rysy.

Situační pachatelé

Situační pachatel (tab. 1) má typicky méně obětí než preferenční pachatel. Tento nemá skutečný zájem o děti, ale bude s dětmi experimentovat tehdy, kdy do jeho života vstoupí stres. Tento typ tedy může zneužívat nejen děti, ale každou zranitelnou osobu, např. staré lidi nebo fyzicky či mentálně handicapované. V rámci kategorie situačních pachatelů existuje několik subtypů, kteří jsou označeni jako regredovaný, morálně nevybíravý, sexuálně nevybíravý a naivní či inadekvátní.

a) *Regredovaný pedofil* se obrací k dětem jako k objektu sexuálního uspokojení dočasně jako následek nějaké situační události v jeho životě, jež zpochybňuje jeho sebeobraz a rezultuje v chybnou sebeúctu. Tento typ pachatele může sbírat dětskou pornografii, ale pravděpodobně tak nečiní ze stejného důvodu jako fixovaný pachatel. Regredovaný pachatel se obecně angažuje v normálních vztazích s dospělými. Může mít určité interpersonální problémy, ale obecně nemá závažnější problémy ve vztahu k dospělým, pokud jde o osobní a sexuální vztahy. Psycholo-

gicky tento typ útočníka proti dětem prožívá děti jako pseudodospělé, když se ocitne v nějakém typu situačního stresu, např. rozpadu manželství nebo negativní zkušenosti na pracovišti. Tento typ pachatele je často ženatý a žije se svou rodinou. K dokreslení typu okolností, jež mohou způsobit, že tento druh pachatele viktimizuje děti, může posloužit následující situace.

Nikdy jsem nepomyslel na to, že bych obtěžoval děti. Byl jsem jáhen v mé církvi, vedl jsem skauty a působil jako duchovní u mládeže. Celý svůj život jsem byl obklopen dětmi a neměl jsem nejmenší zájem je poškodit. Jednou jsem se vrátil domů z práce a manželka mi řekla, že se mnou chce o něčem mluvit. Řekla: „Fyzicky mě znechucuješ a už nechci, aby ses mne někdy dotkl!“ To se mě skutečně dotklo. V následujících dvou týdnech jsem měl výrazně povýšit a věděl jsem, že pokud se tak nestane, už nebudu až do důchodu povýšen. Je mi 60 let a toto byla moje poslední rána. Rozhodli o povýšení mého mladého kolegy v práci, kterému bylo pouze 30 let.

Byl jsem zklamán a nešťastný. Ten víkend jsme se já a můj skautský oddíl vydali na výlet tábořit. Jako obvykle jsme byli ve stanu po dvou a se mnou sdílel stan 9letý chlapec. Začalo přšet a bouřka a chlapec se vyděsil. Požádal mne, zda by mohl přelézt na mou stranu a vlézt si do mého spacáku. No a jedna událost následovala druhou, a tak jsem se s ním začal mazlit. To vedlo v průběhu roku k dalším chlapcům.

Tento pachatel byl odhalen poté, když jeden ze zneužívaných chlapců řekl o této události jiným dětem a nakonec duchovnímu své církve, co se přihodilo. Pachatel byl zadržen, odsouzen a poslán do vězení.

Regredovaný typ pachatele je obecně schopen pohlavně zneužívat děti, které nezná, a děti se typicky stávají obětí díky příležitosti. Jeho oběťmi budou nejpravděpodobněji ženy; pachatel z právě uvedeného příběhu zneužíval chlapce

jednoduše proto, že byli dostupní. Regredovaný pachatel je obecně geograficky stabilní, zaměstnaný a ženatý. Může mít určité problémy s abúzem alkoholu a pravděpodobně má nízkou sebeúctu.

b) Morálně nevybíravý pachatel zneužívá všechny dostupné osoby. Pro tohoto pachatele jsou děti pouze další kategorií obětí; nemá sklon nějak zvlášť preferovat děti jakožto sexuální partnery.

c) Sexuálně nevybíravý pachatel má základní motivaci k sexuálnímu experimentování. Může být popsán jako „sexuální pokusník“ – tzn., že je ochoten vyzkoušet cokoli sexuální povahy. Může vykonávat velmi rozmanité sexuální praktiky, včetně S/M, spaikingu, trestání a jiných neobvyklých aktivit. Může do těchto sexuálních praktik i zaangažovat své děti. Tento pachatel nemá žádný zvláštní sexuální zájem o děti; jsou prostě tam.

d) Naivní nebo inadekvátní pachatel. Tito pachatelé trpí nějakou formou duševní poruchy, jež způsobuje, že nejsou schopni rozlišit mezi dobrým a špatným vzhledem k sexuálním praktikám s dětmi. Tento typ pachatele si často jeho sousedi uvědomují; ve společenství může mít pověst „podivína“ nebo „divného.“ Je osamělý, obvykle ne proto, že by to byla jeho volba, ale proto, že není schopen si vytvořit osobní vztahy s druhými. Tento typ obvykle děti fyzicky nepoškozují. Nejpravděpodobněji bude s dětmi experimentovat s takovými praktikami jako objímání, mazlení, líbání a olizování, ale nebude provozovat pohlavní styk ani orální či anální sex.

Děti jsou neohrožující, a tak pachatel pociťuje větší kontrolu u tohoto typu vztahu než u jiných, zahrnujících dospělé. Pokud takový pachatel sbírá pornografii, nejde typicky o žánr dětské pornografie.

Tab. 1 – Situační pachatel

	Regredovaný	Morálně nevybíravý	Sexuálně nevybíravý	Inadekvátní
Základní rysy	špatná schopnost vyrovnat se stresem	užívá lidí	sexuální experimentování	sociální nepřiměřenost
Motivace	náhrada	proč ne?	nuda	nejistota a zvědavost
Kritéria oběti	dostupnost	zranitelnost, příležitost	nové a jiné	neohrožující
Metoda působení	nátlak	svádění, síla nebo manipulace	angažování v existujících aktivitách	využití velikosti a výhody
Sbírka porna	možná	SM, detektivní časopisy	vysoce pravděpodobná	pravděpodobná

Preferenční pachatel

Situační pachatelé jsou morálně a sexuálně nevybíraví, jsou pachateli řady případů závažného pohlavního zneužívání. Nicméně velký počet pachatelů, které lze klasifikovat jako preferenční, bude pro děti pravděpodobně velmi nebezpečný. Tito pachatelé pohlížejí na děti jako na zdroj rozkoše; jak naznačuje nálepka připsaná tomuto typu pachatelů, osoby této skupiny *preferují* děti před dospělými jakožto poskytovatele sexuálního uspokojení. V rámci široké kategorie preferenčních pachatelů existuje několik subtypů, a sice sadisté, svádějící a fixovaní pachatelé.

a) Sadistický pachatel vitálně propojuje sexuální uspokojení s fatálním násilím. Útoky tohoto typu pachatele konstantně končí smrtí dítěte. Tento agresivní pachatel si typicky vybírá za oběť neznámé dítě. Také se zdá, že spíše může sledovat svou oběť, než by užil nějakou formu svádění. Často unáší dítě z míst, kde se děti shromažďují: ze hřišť, škol, nákupních center atd. Obvykle se nepokouší dítě přemluvit, aby šlo s ním; prostě si jej vezme silou. Únos je následován scénářem, který zahrnuje způsobování bolesti dítěti následované jeho usmrcením. Tento typ pachatele „nemiluje“ děti v tradičním slova smyslu. Zajímá se pouze o způsobení poškozování a smrt zranitelné oběti, nad kterou cítí výraznou nadřazenost. Způsobuje oběti fatální tělesnou újmu a pak často tělo oběti ještě zraňuje. Pokud je obětí malý chlapec, může mu odříznout penis a vložit jej do jeho úst. Brutálně jsou napadána též malá děvčátka, přičemž tělesné násilí často směřuje na jejich genitálie. Tento sexuální sadista často dítě terorizuje nějakou

zbraní; zločin je promyšlen a ritualizován.

Existuje mnoho dobře známých případů. Jedním z nich je případ Westleye Dodda, který byl za své zločiny popraven ve státě Washington. Dodd byl agresivní a sadistický pachatel zaměřený na děti. Na střední škole byl považován za osamělého, ale byl členem studijní skupiny. Mnoho jeho středoškolských učitelů jej považovalo za čestného a spolehlivého. Učitel jeho studijní skupiny např. poznamenal, že Dodd byl tichý, vždy dělal, co mu bylo řečeno, a neměl problémy s chováním. V rozhovoru s dr. Al Carlisle, utažským psychologem, tvrdil Dodd, že se považoval za humanitářského sociopata. Řekl, že pokud by nějaké dítě spadlo z kola, bude první, kdo k němu přiběhne a nabídne mu pomoc. Dr. Carlisle se jej ptal, jak mohl dětem, které také takto miloval, způsobit tolik bolesti a utrpení?

Dodd zabil tři malé chlapce, dva bratry a další pětileté dítě. Svou poslední oběť unesl z veřejného parku, zatímco chlapcův o něco starší bratr si hrál poblíž s kamarády. Dodd vzal chlapce domů a v průběhu několika hodin jej pohlavně zneužíval, což mělo za následek chlapcovu smrt. Dodd pak dal chlapcovu tělo do komory a odešel do práce; když se vrátil pozdě odpoledne, znovu jej vzal a prováděl anální sex a další sexuální praktiky na jeho těle a teprve poté mrtvolu odstranil. Dodd byl zadržen policií, když se pokoušel unést čtvrtého chlapce z divadla.

Albert Fish, známý jako „měsíční maniak“, byl sadista orientovaný na děti a působil na počátku 20. století. Fish, starší člověk typu dědečka, byl nakonec zadržen v New Yorku po letech

pečlivého pátrání. Po zadržení našla policie v jeho domě části těl, které zjevně pocházely od různých dětí. Jeho poslední oběť Grace Buddová byla Fishem odvedena z domova pod záminkou, že ji bere na návštěvu oslavy narozenin na Long Islandu. Fish odvezl dívku na opuštěné místo, zabil ji a pak si uvařil části jejího těla, aby je snědl. Fish byl nejen pedofil a kanibal, ale prováděl též infibulaci a také mučil sám sebe na vlastních pohlavních orgánech. Po popravě na elektrickém křesle odhalila pitva, že měl implantovaných do svého penisu a skrota 29 jehel na šití.

b) *Svádivý pachatel* láká děti „dvořením se“ pozorností, přichylností a dárky. Tento druh pachatele se může dvořit dítěti po dlouhou dobu a může zneužívat několik dětí současně. Je podobný *fixovanému* typu pachatele, který touží po náklonnosti dítěte a má „cynickou potřebu této náklonnosti.“ Tento druh pachatele zaměřeného na děti se skutečně nevyvíjel za hranici, kdy – jako dítě – zjistil, že ostatní děti jsou atraktivní a žádoucí. Jinými slovy, *fixoval* se v raném stadiu svého psychosexuálního vývoje. Zájem *fixovaného* typu o děti jako sexuální partnery startuje v adolescenci. Na rozdíl od *regredovaného* typu nepotřebuje tento pachatel žádnou precipitující příčinu k tomu, aby se zaměřil na zneužívání dětí; jeho zájem o děti je trvalý a kompulzivní. *Fixovaný* pedofil obecně preferuje oběti mužského pohlaví.

Fixovaný pachatel vstupuje jen málo, nebo vůbec ne do společných aktivit se svými vrstev-

níky, je obvykle svobodný a okolními dospělými bývá považován za nezralého a nepříjemného. Svým životním stylem a chováním připomíná dítě. Mnoho pachatelů tohoto typu si vybírá děti za sexuální objekt proto, že děti méně nárokují, lze jim snadněji dominovat a jsou méně kritičtí než dospělí, pokud jde o partnerův výkon.

Fixovaný typ pachatele se nezajímá o tělesné poškození dítěte. Miluje děti a nepřeje si udělat nic, co by je mohlo poškodit. Láká dítě, kupuje mu dárky jako sváděcí manévr a pomalu se s dítětem dostává do intimního kontaktu. Normální je orálně genitální sex a skutečný koitus se vyvine až po dlouhé době.

PROFILOVÁNÍ PACHATELŮ

Je důležité si zapamatovat, že různé typy pachatelů se liší co do svých viktimizačních rituálů, metod výběru oběti, procesu únosu a modu operandi spáchání trestného činu. Své zkoumání rysů obecných různým typům omezíme na ty pachatele, kteří pravděpodobně zneužívají děti nejčastěji a kteří pravděpodobně vstupují do kontaktu se systémem trestního práva. Dále budeme analyzovat nezralého, *regredovaného*, *sadistického* a *fixovaného* pachatele.

Charakteristiky těchto čtyř druhů pachatelů, které jsou významné z pozice kriminálního profilování, jsou uvedeny v tabulce č. 2. Ostražitý policejní rada bude tyto charakteristiky zvažovat pokaždé, když bude vyšetřovat případy zahrnující děti, např. případy únosu, obtěžování a dokonce i vraždy.

Tab. 2: Typologie pachatele

element	Typ pachatele			
	nezralý	regredovaný	sadistický	fixovaný
Poškození dítěte	Ne	Ne	Ano	Ne
Agresivní osobnost	Ne	Ne	Ano	Ne
Antisociální osobnost	Ne	Ne	Ano	Ne
Sexuální preference dětí	Ne	Ano	Ano	Ano
Neznámé dítě	Ne	Ne	Ano	Ne
Výskyt koitu	Ne	Ano	Ano	Ne
Sleduje v sousedství	Ano	Ne	Ne	Ne
Únos dítěte	Ne	Ne	Ano	Ne
Velký počet dětských obětí	Ne	Ne	Ano	Ano
Zamýšlí fatální násilí	Ne	Ne	Ano	Ne
Užívá svádění	Ne	Ano	Ne	Ano

LITERATURA

1. In: Holmes, R. M., Holmes, S. T.: Profiling Violent Crimes. An Investigative Tool. London, Sage Publ., 1996.

2. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 4th ed. (DSM-4). Washington, American Psychiatric Association, 1994.

Stolín Martin
m.stolin@centrum.cz